

SİYASAL KÜLTÜR VE YÖNETİM ŞEKLİ: PUTİN DÖNEMİ RUSYA

Doç. Dr. Hakan CAVLAK

Namık Kemal Üniversitesi İktisadi
Ve İdari Bilimler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü
hcavlak@nku.edu.tr

Meral DOĞAN

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Uluslararası
İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı
meraldogan3409@gmail.com

ÖZET

Rusya'nın demokratikleşme adına atılan adımları, tarihinin en başına kadar uzanabilmektedir. Rusya yönetim rejimi tarihi üçe ayrılır; Çarlıklar dönemi, Sovyetler Birliği dönemi ve Rusya Federasyonu dönemi. Çarlıklar döneminde demokratikleşme adına atılan adımlar yok denecek kadar azdır. SSCB döneminde ise gerçekleşen proletarya diktatörlüğünde beklenildiği gibi demokrasi rüzgârları esmemiştir. Rusya Federasyonu için ise tarihinin aksine kendi içerisinde demokratik adımlarının olmasına rağmen çağdaşı olan ülkelerden demokrasi anlamında geri kalmaktadır. Putin dönemi Rusya yönetimi için diktatörlük ifadesi uluslararası arenada fazlasıyla kullanılmaktadır. Bu çalışmada Rusya halkı için Putin yönetiminin diktatörlük mü demokrasi mi olduğu sorusuna cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Demokrasi, Diktatörlük, Putin, Rusya, Siyasal Kültür.

1. GİRİŞ

Rusya tarihinde demokratikleşme çabalarının çok önceye gittiğini belirtmekle birlikte çağdaşı olan ülkelere göre bu konuda geri kaldığını söylemek mümkündür. Sovyetler Birliği ile beklenen demokratikleşme süreci gerçekleşmemiş aksine diktatörlük rejimi hüküm sürmüştür. 1990'lı yıllara geldiğimizde ise demokratikleşme adına atılan adımlar anlamlı sayılabilmektedir. 2000'li yıllarda ise kimine göre demokratikleşme süreci devam ederken kimine göre eski diktatörlük rejimine geri dönüş gerçekleştirmekteydi. Bu noktada şu soru anlamlı kılmıyor; Putin diktatör bir liderse Rusya halkı tarafından üst üste yüksek oylarla nasıl iktidara gelebiliyor? Bu sorunun cevabını Rusya'nın yönetim tarihinde ve tabii Rusya halkının siyasal kültüründe aramak doğru olacaktır.

Siyasal kültür teorisinin özelliklerinde, toplumda yaşanan değişimlere halkın göstereceği tepki yine o halkın tarihte yaşanan değişimlere ne tepki gösterdiğinde aranmaktadır. Çalışmada ele alınan konu Putin dönemi Rusya'da bir diktatörlük rejimi var ise halkın buna neden karşı çıkmadığı ile ilgilidir. Rusya'nın siyasal değişimlerinde halkın tepkisi siyasal kültür kodlarında aranmalıdır. Rusya toplumunda var olan tepkiler ya da tepkisizlikler siyasal kültüründen kaynaklanmaktadır.

Rus milletinin kültürel kodlarında var olan vatanseverlik başka ulusların vatanseverlik anlayışından farklı olarak anavatan kavramının yüceltilmesi ile birlikte karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliği, siyasal düzen kurucu siyasilerin işini önemli ölçüde kolaylaştırmıştır. Tarihinin

en başından itibaren Ruslar için en büyük tehdit yabancılar olarak görülmüştür. Bu durum halkın ne olursa olsun dışarıda olan düşmana karşı siyasal düzenine ve başındaki iktidara itaat etmelerini sağlamaktadır.

Bu sorulara cevap bulabilmek adına çalışmanın ilk bölümünde siyasal kültür teorisine, ikinci bölümünde çarlık döneminden günümüze Rusya’da yönetim biçimlerine değinilecektir. Üçüncü bölümde ise Putin dönemi Rusya’nın siyasal kültüründen kaynaklı davranışlarına ve halk oylamalarında aldığı oy yüzdelerinden halkın siyasal kültür odaklı lidere olan bakış açısı anlaşılmasına çalışılacaktır.

2. SİYASAL KÜLTÜR

Siyasal kültür, siyaset bilimi literatürüne Gabriel Almond ve Sidney Verba tarafından 1963 yılında kazandırıldı (Çalışkan, Siyasal Kültür: Yeni Yaklaşımlara Genel Bir Bakış, 2016, s. 27-66). Siyasal kültürün farklı sosyal bilim alanlarında kullanılmasıyla birlikte yapılan farklı tanımlamalar siyasal kültür üzerine ortak bir tanım yapmayı zorlaştırmıştır (Formisano, 2011, s. 393-426). Buna rağmen siyasal kültür teorisi, toplumların siyasal eğilimlerinin arkasında geçmiş siyasal tecrübelerinin olduğu sonucuyla birçok çalışmaya kaynaklık etmiştir. Siyasal kültür ile ilgili tanımlara bakıldığında siyasal olanla ilgili olma ve sübjektif yönelimler ile ilgili olma durumlar ortadadır (Sitembölükbaşı, 1997, s. 249-266). Sübjektif yönelimlerle ilgili yapılan tanımlarda toplumun değer yargıları, inanç sistemleri üzerine yoğunlaşmış ve buradan çıkarımlar elde edilmeye çalışılmıştır. Bu haliyle siyasal kültür toplumun siyasal düzenini belirlenmesi üzerine o toplumun inançlarının ve değerlerinin etkili olduğunu vurgulamaktadır (Berger, 1989, s. 2). Bir duruma, birçok etkenin etkisi siyasal kültürün tanımlarına yansıtıldığında kavramsallaştırılmasında sınırsızlığa ve kafa karışıklığına yol açmaktadır. Almond toplumsal kültürün, siyasal kültürün demokratikleşmesi üzerinde etkisinin varlığına vurgu yapmıştır. Ona göre siyasal kültür, siyasal sistemler ve toplumsal kültür birbirini dinamize eden değişkenlerdir (Almond, 1956, s. 391-409). Toplumun sosyal yapısı, tarihinde geçirdiği siyasal olaylar, inanç sistemleri, ahlak yapısı, değerleri siyasal kültürünün belirlenmesi açısından önemli etkenleridir.

Almond ve Verba’nın 1963 yılında birlikte ele aldıkları eserde; kültürün politik yönelimlere etkisi tartışılmış ve sınırlı, bağımlı, katılımcı olmak üzere üç siyasal kültür gelişiminden bahsedilmiştir. Sınırlı siyasal kültürde toplum belirlediği bir karizmatik liderin sağladığı siyasal kültüre sadık yaşar. Bağımlı siyasal kültürde birey ve toplum var olan siyasal kültürün korunması adına kendilerine atfedilen görevleri yerine getirir. Katılımcı siyasal kültürde birey ve toplum siyasal ve sosyal tüm alanlarla yakından ilgilidir, değişimleri takip eder, söz sahibidir ve bunu yapmakta isteklidir (Çalışkan, 2017, s. 27-66). Bu üç siyasal kültür tamamen birbirinden bağımsız değildir. Çok keskin bir ayırım yapmak doğru olmasa bile az gelişmiş ülkelerin sınırlı ve bağımlı siyasal kültüre, gelişmiş ülkelerin ise katılımcı siyasal kültüre sahip olduklarını söylemek mümkündür.

İşlevcilere göre kültür toplumun siyasal düzeninin yarattığı bir unsurken idealistlere göre kültür siyasal pratiği anlamının ve onunla meşgul olmanın ilk şartıydı (Sitembölükbaşı, 1997, s. 249-266) . Berger’in tanımına benzer bir tanımı Archic Brown ve Jack Gray

yapmıştır. Onlar siyasal kültürü tarihin ve siyasetin değerler, inançlar, beklentiler çerçevesinde anlaşılabileceğini söylemişlerdir (Brown ve Gray, 1977, s.1). Siyasal kültürün ideoloji ile ilgili ilişkisi ise şu şekilde tanımlanabilir; ideoloji bir toplumun siyasal kültürüne katkıda bulunabilir ya da ideolojiler toplumun siyasal kültüründen etkilenecek başkalaşım geçirebilirler (Ebel, Taras, Cochrane, 1991, s.10). Bu tanımlar ışığında siyasal kültürün önemli özelliklerini açıklamak önemlidir.

Siyasal kültür, toplumun sosyal değişimlerinin yani tarihinin bir ürünüdür. Siyasal kültür geçmiş nesillerden kalmış yönelimleri içinde barındırır. Örneğin Çarlık Rusya yıkılıp yerine devrimle gelen sosyalizmin uyguladığı proleterya diktatörlüğü, demokrasi açısından Çarlık Rusya'dan farklı değildir. SSCB geçmişinden aldığı siyasal kültürün etkisiyle siyasal rejimini oluşturmuştur.

Siyasal kültür inanç çerçevesiyle şekillenmiş olsa bile reel olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasilerin ya da toplumun yaşanan bir olaya nasıl cevap vereceği siyasal kültüründe hangi kodları taşıdığı ile alakalıdır. Örneğin Ukrayna'da 2014 yılında özelleştirmelerin kontrolsüzce yapılması sonucu oluşan ekonomik krize halk sokakta cevap verirken -ki bu cevap fazlasıyla sert olurken- benzer özelleştirmeler Türkiye'de yapıldığında aynı sonuçla karşılaşılıyor.

Güncel sorunları anlamak ve çözüm üretebilmek adına siyasal kültür teorisine fazlasıyla ihtiyaç duyulmaktadır. Teorinin eleştirilmesinin ve üzerine çalışılırken zorlanılmasının sebebi; çok geniş alanlara yayılmış olması ve sınırlarının çizilemiyor olmasıdır. Rusya tarihi çok eski ve çok derin olan bir ülkedir. Yaşadığı değişiklikler, geldiği nokta ve geleceğine ilişkin durumları açıklamak siyasal kültürünün kodları ile daha anlaşılır hale gelmektedir. Bu çalışmada Rusya halkının siyasal kültür kodları anlaşılmasına çalışılacaktır. Günümüzde uluslararası arenada diktatör olarak adlandırılan Putin'e neden destek verildiğine cevap aranacaktır.

3. RUSYA'NIN KISA TARİHİ

Rusya halkının her döneminde tarihe damga vuran liderleri olmuştur. Diktatörlükleriyle dikkat çeken bu liderlere halkın sadece korkudan itaat ettiği düşüncesi yanlış bulunmaktadır. Rus halkının iktidara olan bağımlılığının altında yatan en önemli neden asırlar boyunca sosyo-politik sadakatin en yüce erdem olduğunun benimsetilmesi ve halkın bunu içtenlikle kabul etmesinden kaynaklanmaktadır (Onay, 2002, s. 13). Rusya'da kurulmuş siyasal düzenlerin halkın siyasal kültürünü oluşturduğunu söylemek yanlış bir tespit olmayacaktır.

Politik yapının halkın kültürünü belirlemesine bir örnek olarak Prens Vladimir'in 988'de Ortodoks inancını kabul etmesi ve devlet yönetiminin Bizans modelini uygulamaya başlamasıyla halkın ilkel dini inanışlarının değişmesi gösterilebilir (Kurat, 1999, s. 31-32). Ortodoks inancı kabul edilene kadar halk ilkel tabiat inançlarına sahipti. Hristiyanlığın kabulü ile birlikte Ruslar alfabe ve yazı diline sahip olmuşlardır. Bizans alfabesiyle hazırlanan bu

alfabe ile Ruslar Latin alfabesi kullanan bütün Avrupalı kavimlerden ayrılmıştır. (Onay, 2002, s. 17). Prens Vladimir'in atağı ile Rus halkı çok farklı bir noktaya gelmiştir.

13. yüzyılda Rusya'da 250 yıl sürecek Türk-Moğol hâkimiyeti başladı (Kurat, 1999, s. 63). Düşünüldüğünün aksine 250 yıllık hâkimiyette Rusların diline ve dine dokunulmamıştır. Türk-Moğol egemenliğin Ruslara en büyük katkısı Moskova merkezli kuvvetli bir devletin oluşmasını sağlamaktı (Onay, 2002, s. 18). Bu durumun Rus siyasi kültürüne etkisi oldukça büyüktür. Devletin devamlılığı ve birliği düşüncesi bu zaman dilimi içerisinde Rusya siyasi kültürüne eklenmiştir.

Rus çarı 3. İvan Moskova Knezi olduğunda Ortodoks inancından vazgeçmedi. Doğu Roma varisi olarak görülmeye başlandı. 3. İvan kendisinin dini, vatani, devleti temsil ettiği düşüncesini kabul ettirdi. Çarlık sistemine geçti ve sadece Moskova knezi değil bütün Rus beylikleri egemenliği altına girmişti (Onay, 2002, s. 20-21). Merkezîyetçi yapı ve tek hükümdar Rusların bugün var olan siyasi kültürünün alt yapısını oluşturmaktadır.

Rus çarı 3. İvan öldükten sonra yerine geçen oğlu 3. Vasili ise onun bıraktığı mirası genişletti. Böylece Moskova Knezliği Rus devleti oluyordu (Kurat, 1987, s. 121). 3. Vasili 1533 yılında öldüğünde taht üç yaşında olan oğlu İvan'ın hakkıydı ancak yaşı küçük olduğu için yönetimi boyarlar ve metropolit meclisi üstlenmiştir (Onay, 2002, s. 22). Boyarlar ve İvan arasında çekişmeli bir yönetim tarihi olmuş ama en sonunda İvan istediklerini yaptırabilmiştir. Boyar Türkçe bir lakap olup asil ailelere ve büyük arazilere sahip kimselere verilmekteydi (Kurat, 1999, s. 129). Devlet adına işlenen infazlar sebebiyle kendisine korkunç lakabı verilmiştir. Halkı içinde korkulan bir lider olmuştur.

Çar İvan'ın ölümünden sonra yerine oğlu Fedor geçmiş ancak yönetim bilgisi ve gücü olmadığı için ülke Boris Gudunov'un etkisi altında kalmıştır (Onay, 2002, s. 23). Gudunov'un amacı Moskova'yı dini açıdan Ortodoks'ların merkezi haline getirmektir. Böylece Moskova beşinci patrikhane oldu. Rus kültürünün oluşmasında önemli sayılan bu olay iç karışıklıkların yaşandığı bir dönemde gerçekleşmişti. 1603-1613 yılları arasında devam eden iç karışıklık Michail Fedorovich'in 2 Mayıs 1613'te taç giyerek çar olmasıyla sonlanmıştır (Kurat, 1999, s. 209). Böylece Romanovlar dönemi başlamıştır. Bu dönemden itibaren yaşanan gelişmeler ve atılan adımlar sayesinde Çarlık, Doğu Avrupa'nın en güçlü ülkesi olmayı başarmıştır. Bu dönemde askeri alanda yapılacak olan çalışmalar için Avrupa ülkelerinden uzmanlar getirilmiştir. Ardından yine askeri alanda atılacak köklü adımlar için Avrupalı kimseler getirilmiş, aslında Avrupa kültürünü kendine yakın görmeyen Rus halkı, yabancılarla artan bu münasebetler neticesinde kültürlerinde değişimler meydana getirmişlerdir (Kurat, 1999, s. 240-244) Büyük Petro ile Avrupalılaşıma devam etmiştir. Onun için halkı atın sırtından indirip gemiye bindirmeyi başarmıştır denilmektedir. Bilim, teknoloji ve askeri alana yaptığı katkılar açısından Rus tarihinde önemli bir aktör olmuştur.

Rus tarihinde önemli olan bir diğer aktör ise Alman asıllı bir çariçe olan 2. Katerina'dır. Aslen Soylu Alman bir ailenin kızı olan 2. Katerina, henüz 16 yaşındayken bir akrabasının vesilesi ile tam bir Alman gibi yetişmiş olan 3. Petro ile tanıştırılmış ve evlenmiştir. Katerina, eşi Petro'yla mutlu olmamasına rağmen çariçe olabilmek için uğraşmıştır. Rus dilini iyi bir şekilde öğrenmiş, Rus kültürünü kabullenmiş ve Ruslar'ın mezhebine yani ortodoksluğa

geçmiştir (Onay, 2002, s. 27-31). İktidarlığı boyunca bilhassa kültür, sanat ve fikir alanlarında büyük yenilikler yapmıştır. Rus siyasal kültürünün üzerinde oluşan sanat kültürünün etkisi Katerina'dan kaynaklanmaktadır.

1905 Ekim ayına gelindiğinde Rusya'da demiryolu işçilerinin ayaklanmaları baş göstermiştir (Serenti, 2014). Bu ayaklanma Petersburg Sovyeti'nin kurulması ile sonuçlanmıştır (Serenti, 2014). Petersburg Sovyeti'nin kurulması, devrimci hareketin zirveye ulaşması anlamını taşımaktadır. Bu gelişme dönemin çarı olan 2. Nikolay'ın bir meclis ihdas etmesi sözü ile kontrol altına alınmaya çalışılmıştır (NKFU, 2014). 2. Nikolay, söz verdiği gibi 2 defa meclis kurmuş ancak 2-3 ay gibi süreler içinde bu iki meclis de 2. Nikolay ile ters düştikleri için Nikolay tarafından feshedilmiştir, kurulan 3. Meclis ise 2.Nikolay'a ters düşmeyerek devamlılığını sağlayabilmiştir (Kurat, 1999, s. 365). Olayların üzerine yaşanan 1. Dünya Savaşı ve savaşın getirdiği yıkım halkı devrimci ideolojiyi desteklemeye itmiştir. 15 Mart 1917 yılında halkın ve devrimci harekete katılan askerlerin de baskısıyla 2. Nikolay tahtını bırakmıştır (NKFU, 2014). Bu olay çarlık döneminin tarihe karıştığı tarih olarak bilinmektedir. Kurulan geçici hükümetin ardından Lenin önderliğinde başlatılan ihtilal ile geçici hükümeti görevden alınıp komünist rejim uygulanmaya başlanmıştır (NKFU, 2014). Bu gelişmeler yine bir ayaklanmaya sebep olmuştur. Komünistlerin ordusu olan Kızıl ordu ile muhaliflerin ordusu olan beyaz ordu karşı karşıya gelmiştir (Sadıkov, 2010, s. 101-118). Kızıl ordu kazandığı bu zaferle Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Ukrayna ve Beyaz Rusya'nın da Sovyetlerin idaresine dâhil olmasını sağlamıştır (Sadıkov, 2010, s. 101-118). Lenin'in ardından Stalin'in iktidar olduğu Sovyetler Birliği döneminde, devlet ilk defa planlı ekonomiye geçmiştir, hazırlanan 5 yıllık kalkınma planları ve zor da olsa elde edilen ilerlemeler, dikkatleri Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) üzerinde çekmiştir (Ekici, 2017, s. 265-275). Bu dönemde Hitler'in saldırılarıyla da savaşmak durumunda kalan SSCB, İkinci Dünya Savaşı'ndan da galip çıkmayı başarmıştır. Rusya, zaman içerisinde Macaristan, Çekoslovakya gibi ülkeleri işgal etmekten geri durmamıştır. 1980'lere gelindiğinde verdiği zor bir kararla Afganistan'a giren SSCB, bu savaşta mağlup olmuştur (Various, Tarihte Büyük Güçlerin Yükselişi - Rüzgarın ve Bulutların Yeni Yolu:SSCB, 2009). Aldığı bu mağlubiyet Sosyalist sistemin tökezlemesine sebep olmuştur.

Bu gibi olayların yaşandığı bu dönem sistemde yaşanan sorunlar ve halkın huzursuzlanması sebebiyle yönetimde daha yumuşak bir karakter olan Gorbaçov, 1987 yılında 'glasnost' ve 'perestroyka' isimlerinde, 'açıklık' ve 'yeniden yapılanma' anlamlarına gelen politikalarını yürürlüğe koymuştur. Halkın öfkesini dindirmek ve sistemi idame ettirmek amacıyla ileri sürdüğü bu politikalar, ne yazık ki sistemin dağılmasını engelleyememiştir.

1989 yılında Berlin Duvarı yıkılmıştır. Bu sürece SSCB tarafından yeteri kadar tepki gösterilmemiştir. 1991 yılına gelindiğinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Rusya başbakanı olan Boris Yeltsin, Rusya'nın bağımsızlığını ilan ederek tüm dünyada şok etkisi yaratmış ancak garip bir sükûnet içinde gerçekleşmiştir (Bedirhanoğlu, 2002, s. 217-233). Yaşanan bu olay diğer bağımsızlık hareketlerini de ardından getirmiştir. Bağımsızlığını ilan eden 25 devletten 22'si Rusya liderliğinde yeni kurulan Bağımsız Devletler Topluluğuna üye olmuşlardır (Bedirhanoğlu, 2002). Bu şekilde işbirliklerini sürdürmeye devam etmeyi amaçlamışlardır.

Rusya'nın bağımsızlığını ilan ederek tüm dünyayı şok eden Boris Yeltsin'in ülkesinde uyguladığı politikalar ve reformlar, yardımcısı tarafından dahi ekonomik soykırım olarak nitelendirilmiştir (Bedirhanoglu, 2002, s. 217-233). Boris Yeltsin liderliğindeki Rusya ile IMF arasında 1992 yılında bir anlaşma yapılmış ve komünist sistemden kapitalizme geçen Rusya'ya 'şok tedavi' uygulanmıştır.

Bütün bu uygulamalar akıllarda soru işareti bırakmaktadır. Birkaç yıl sonra ABD'li bir yöneticinin söylediği 'Rusya'yı tek kurşun atmadan teslim aldıkları' yönündeki söylem, (Bülbül, 2008) SSCB'nin yıkılması sürecinde yaşanan olayların planlı olduğu sonucuna bizi ulaştırmaktadır.

Rus milletinin kültürel kodlarında var olan vatanseverlik diğer milletlerden ayrı olarak anavatan kavramının yüceltilmesi ile birlikte karşımıza çıkmaktadır. Çarlık dönemi ve Sovyet Rusya dönemi halkın iktidara bağlılığını sadece korku ile açıklamak yetersizdir. Rus halkının siyasal düzenine sadık kalıyor olmasını asırlardır sadakatin en yüce erdem olduğu bilincinin siyasal kültürüne yerleştirilmiş olmasında aranmalıdır.

Boris Yeltsin'in takdir edilmeyen yönetim serüveninin ardından 2000'li yıllarda iktidara gelen isim Vladimir Putin olmuştur. Putin, uyguladığı politikalarla dikkat çekmiştir. Yeltsin'in aksine daha birleştirici ve güven verici hamleleri olan Putin, halk tarafından sevilen bir siyasi olmuştur.

4. PUTİN DÖNEMİ RUSYA'YA SİYASAL KÜLTÜR TEORİSİYLE BAKIŞ

Putin 7 Ekim 1952 yılında Leningrad'da dünyaya gelmiş, 1975 yılında Leningrad Devlet Üniversitesinde hukuk okuduktan sonra ekonomi mastırı yapmış aynı yıl KGB (Rus Gizli İstihbarat Teşkilatı) ajanı olarak çalışmaya başlamıştır (Onay, 2002, s. 143). 1996 yılında Moskova'ya gitti, hukuk meselelerinden sorumlu kişi oldu sonra tayini çıktı ve gözetim dairesinin başına geçti (Stone, 2017). Daha sonra federal güvenlik bürosunun direktörü oldu (Stone, 2017). Boris Yeltsin, 1999 yılının 31 Aralığında görevini Vladimir Putin'e devretmiştir ve 26 Mart 2000'de yapılan seçimlerde Vladimir Putin %52,2 oy olarak devlet başkanlığına seçilmiştir (Onay, 2002, s. 141).

Putin'in Yeltsin ardılı politikalar güdeceği düşünülüyordu ve oligarklar var olan durumlarının devam edeceğini düşünüyordu. Göreve geldiğinde ilk işi medyayı ele geçirmek oldu. Bugün Rusya halkı sadece Putin'in izin verdiği haberlere ulaşabiliyor. Kendisinden farklı düşünen oligarkları yönetimden uzaklaştırdı. Rusya'da olan büyük şirketlerin çoğu ya devletin eline geçti ya da büyük hissedarları devlet oldu. Valiler için düzenlenen bölgesel seçimleri kaldırdı ve valileri kendisi atayarak merkezi otoritesini güçlendirmiş oldu (Ontiveros, 2018). Putin'in popülaritesini sağlayan asıl olay ise yıllardır süregelen Çeçenistan olaylarına karşı verdiği sert cevap olmuştur. Çeçenlerin Dağıstan'a attıkları bomba işlerin çığırından çıktığını gösteriyordu. Rus halkı tarafından Çeçenlere karşı nefretle dolmuşlardı. Bu durumu iyi gözlemleyen Putin Çeçenistan'ı 1 Ekim 1999 yılında işgal etmiştir

(Tanrısever, 2000, s. 50). Rus halkının Çeçenlere terörist gözüyle baktığı dönemde Putin bu hamlesiyle yerini sağlamlaştırmıştır.

18 Mart 2018’de yapılan seçimlerde Putin oyların %76,68’ini alarak 4. dönem başkan olarak seçilmiştir (Sputnik News, 2018). Ülkede oy vermeye gitme oranı ise %60 civarında oluşu demokratik değerler açısından oldukça sıkıntılı gözükmektedir (BBC, 2018). Daha önce yapılan 2012 seçiminde %64 oy alan Putin ve taraftarları açısından son seçim zafer olarak nitelendirilirken başka çevrelerce seçimlere katılma oranı irdeleniyor. Daha önce belirtildiği gibi merkezi otoriteyi sağlamlaştırmak adına bütün güç unsurlarını, baskı mekanizmalarını kendisine bağlayan bu lider, öyle veya böyle nasıl %76 gibi bir oy oranıyla dördüncü defa başkan olarak seçilebiliyor? Bu sorunun cevabı Rus siyasal kültürünün kodlarında aranacaktır.

Rusya tarihinin ilk başlarında knezliklerle yönetiliyor olmasının bedelini 250 yıl boyunca Türk-Moğol egemenliğine girerek ödemiştir. Daha sonra oluşturulan merkezîyetçi yönetim modelleri ile kendi kültürünün temellerini atmıştır. Yeltsin dönemi Rusya’nın hem iç politikada hem dış politikada gülünç duruma düşmesinin ardından Putin’in ülkeyi tekrar süper güç haline getirmesi ona halk tarafından duyulan saygıyı arttırmıştır. Putin’in ekonomide yürüttüğü eşitlikçi politikaları Rus halkının yönetim mekanizmasına tekrar güvenmesini sağlamıştır.

Oliver Stone yönetmenliğinde çekilmiş olan ve Putin’in röportajlarından oluşan The Putin Interviews belgesel dizinin 4. bölümünde Putin’e Stalin’in bir diktatör olduğu halde neden hala Rus öğretilerinde yerinin olduğu soruluyor Putin’in cevabı ise şu şekilde;

“...Stalin kendi çağının insanıydı onu istediğiniz kadar kötülemeye çalışabilirsiniz. Biz onun faşizme karşı olan zaferinden bahsetmeye çalışıyoruz. Onun kötü bir lider olarak anılmasına gelirsek tarihte Oliver Cromwell isimli bir şahıs var. Bir devrim dalgasıyla güce geldikten sonra bir zalime dönüşen kana susamış bir adam. Ve onun heykelleri hala bütün Britanya’ya yayılmış durumda. Napolyon tanrılaştırılıyor. Napolyon ne yaptı? Devrimci bir gayretin dalgalanmasını kullanarak güce kavuştu. Monarşiyi getirerek kendini imparator ilan etti ve Fransa’yı felakete sürükledi. Dünya tarihinde buna benzer birçok olay var. Bana göre Stalin’in fazlasıyla kötüleştirilmesi Sovyetler Birliği’ne ve Rusya’ya saldırmanın yollarından biri. Bugünkü Rusya’nın Stalinizm’den gelen bir şey olduğunu gösterme çabası. Elbette hepimizin doğum izleri var... Rusya köklü değişimler yaşadı. Zihniyetimizde bir şeylerin kalmış olması şiddetle muhtemel...” (Stone, 2017).

Putin’in bu sözleriyle Stalin’in kötüleştirilmesinin aslında Rusya tarihine ve bugünkü Rusya’ya yönelik saldırı olduğunu beyan etmektedir. Siyasal kültür kodlarında Stalin’inde olduğunu ve tabi ki izlerinin silinmediğini Putin’in doğum lekesi benzetmesiyle anlamak mümkündür. Siyasal kültüründe bin yıllık bir monarşi geçmişi olan Rusya gibi bir devletin bugünkü hali halkı için olabilirliği en yüksek demokrasi şeklidir. Tabi çağdaşı olan birçok ülkeye göre demokrasi konusunda geri kalması yadsınamaz bir gerçektir.

The Putin Interviews belgesel dizininin 2. bölümünde Putin’e yöneltilen; Rusya’nın demokratik bir ülke olduğunu söylüyorsunuz ancak Amerikalı eleştirmenleriniz Rusya’nın geleneksel bir otoriter devlet olduğu görüşündeler. Parlamentonuz önemli kararlar almıyor, muhalefet partilerinin medyaya erişimi kısıtlı ve medyayı sizin partiniz domine ediyor, neler söylemek istersiniz sorusuna şu şekilde cevap veriyor;

“Rusya devleti bin yıl boyunca monarşi ile yönetilmiş ve ardından sözde 1917 devrimi gerçekleşmiş, komünistler başa geçmiş. Stalin kendini devletin başında bulmuş. Ancak 1990’ların başında Rusya’nın gelişimi için yeni sahneyi kuran olaylar gerçekleşti. Kesinlikle birdenbire Birleşik Devletler, Almanya, Fransa ile aynı demokratik modele sahip olmayı bekleyemeyiz. Her canlı organizma gibi toplumlarda aşama aşama gelişti. Normal gelişme süreci budur. Medyaya erişimden bahsettiniz. Yüzlerce televizyon ve radyo şirketimiz var ve hiçbir şekilde devlet onları kontrol etmiyor. Çünkü bu mümkün değil. Muhalefet güçleri konusunda tek sorun güçle hükümetle savaşmak değil oy verenlere kendi politikalarının daha iyi olduğunu ve nüfusa yararlı olacağını göstermeye çalışmalarıdır.” (Stone, 2017).

Putin’in bu sözleri çalışmanın varsayımlarını kuvvetlendirmiştir. Siyasal kültüründe demokrasi kodları eksik olan bir toplumun döneminde var olan demokrasilerle aynı rütbeye ulaşması imkânsızdır. Putin dönemi Rusya için ise döneminin demokrasileriyle aynı yerde olmadığını ancak bunun için çaba sarf ediyor olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal anlamda ekonominin oligarklar lehine değil halkın lehine çevirmiş olması eşitliğe önem verdiğini göstermektedir. Putin’in izlediği politikaların amacının dış politikada güçlü Rusya ve güçlü Rusya halkı olduğu anlaşılmaktadır.

Putin yönetiminin uluslararası arenada geleneksel otoriter olarak adlandırılmasına karşın son seçimlerde %76 oy almasının nedeni halkı tarafından sevilen ve doğru politikaları uyguladığı düşünülen kişi olduğundan kaynaklanmaktadır. Putin döneminden önce Başkan Yeltsin’in politikaları oligarkların rahatına yönelikti ve halk bundan memnun değildi. Ancak Putin döneminin ülkelerine göre diktatör olarak adlandırılrsa bile Rusya halkının siyasal kültürüne göre ideal bir lider olarak karşımıza çıkmaktadır. Rusya halkı Putin yönetimindeki Rusya’dan memnun olduğunu onu 4 kere üst üste seçerek 24 yıl görev yapmasına müsaade ederek göstermiştir.

SONUÇ

Rusya halkının siyasal kültürü incelendiğinde demokrasi kodlarının eksik olduğu görülmektedir. Bunun sebebi bin yıllık bir monarşi yönetimi ve ardından gelen 1917 devrimidir. Çarlık Rusya yönetim mekanizmasının etkisi Sovyet Rusya’da görüldüğü gibi Rusya Federasyonu’nun yönetim mekanizmasında daha önceki yönetim mekanizmalarının izleri görülmektedir. Rusya köklü ve derin bir tarihe sahiptir. Tarihini iyi ve kötü olarak ayırmadan sırtlanan ve sicilinden silmeyen bir ülkedir. Rusya halkının kültürüne tarihinin en başından itibaren eklenen özelliklerden olan vatan sevgisi hala korunmaktadır. Anavatan bilinci ve yabancı olanın düşman olduğu düşüncesi ile var olan yönetimi sahiplenmek siyasal kültürünün temel taşıdır.

Diktatör rejimlerde yönetimin dayandığı en önemli unsur korkudur. Rusya halkı için ise tek başına korkunun var olan siyasal düzenin korunmasına sebep olması söz konusu değildir. Rusya halkının siyasal kültüründe ülkenin iyiliği için sosyal ve siyasal anlamda verilen rolü yerine getirmek en önemli kodlarından biridir. Rusya Federasyonu kurulduğu andan Putin’e kadar olan dönemde güçlü devlet imajını kaybetmiş ve Rusya halkının onuru zedelenmiştir. Özellikle Yeltsin dönemi Rusya halkı için talihsiz bir dönemdir. Putin’in yönetime geldiği

andan itibaren aldığı önlemler ve değişikliklerin sebebi Rusya'nın kötü imajını silmek ve güçlü devlet haline geri dönmesini sağlamaktır.

Putin dönemi Rusya'da demokrasi şenliği olmadığı aşikâr ancak uluslararası arenada tekrar eski gücüne kavuşuyor olduğu gözlemlenmektedir. Rusya halkı içerisinde Putin'in diktatör olduğunu düşünenler olmakla birlikte sevenlerinin sayısının daha fazla olduğunu belirtmek gerekmektedir. Geçmişinde demokrasiyi tam anlamıyla deneyimlememiş olan Rusya halkı için bu durum kafa karıştırıcı olabilir. Ancak son seçimlerde %76 gibi büyük bir orana ulaşmış liderin kabul gördüğünü söylemek mümkündür.

2018 yılında Rusya'nın diğer demokratik ülkelerden demokrasi anlamında geri kaldığını söylemek mümkündür. Ancak bu yolda ilerlediğini ve halkının bunun bilincinde olduğunu söylemek gerekir. Siyasal kültür teorisi Rusya halkının bu siyasal düzene neden karşı çıkmadığını açıklamaktadır. Siyasal kültür toplumun sosyal değişimlerinin yani tarihinin bir ürünüdür. Siyasal kültür geçmiş nesillerden kalmış yönelimleri içinde barındırır. Siyasal kültür inanç çerçevesiyle şekillenmiş olsa bile aktivitede karşımıza çıkmaktadır. Rusya halkının siyasal kültürü geçmiş nesillerin bıraktığı kodlarla örülmüştür. Rusya halkının siyasal düzeninde yaşadığı olaylara siyasal kültüründe olan kodlar ile cevap verebilmektedir. Var olan kültürel kodlarında ise ana vatana karşı yüceltilmiş sevgi ve üzerine düşen rolleri yerine getirme vardır.

KAYNAKÇA

Almond, G. A. (1956). Comparative political systems. *The Journal of politics*, 18(3), 391-409.

Bedirhanoglu, P. (2002). Rusya'da Kapitalist Dönüşüm Süreci, Yolsuzluk ve Neoliberalizm. *Toplum ve Bilim*(92), 217-233.

Berger, A. A. (1989). *Introduction*. In A. A. Berger (Ed.), *Political culture and public opinion* (pp. 1-17). New Jersey: Transaction Publishers.

Brown A., Gray, J. *Political Culture and Political Change in Communist States*, Macmillan, London, 1977.

Bülbül, Ö. (Yöneten). (2008). *Banu Avar'la Sınırlar Arasında - Seçime Giden Yol: Rusya* [Sinema Filmi].

Çalışkan, K. (2016, Eylül). Siyasal Kültür: Yeni Yaklaşımlara Genel Bir Bakış. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, s. 23-46.

Çalışkan, K. (2017, Mart). Siyasal Kültür Teorisi: "The Civic Culture" ve Eleştirisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 50(1), s. 27-66.

Ebel Roland H., Raymond Taras ve James D. Cochrane, *Political Culture and Foreign Policy in Latin America*, State University of New York, New York, 1991.

Ekici, Y. (2017). Bolşevik İhtilalinin Ortaya Çıkması ve Sebepleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1), 265-275.

Formisano, R. P. (2001). The concept of political culture. *Journal of Interdisciplinary History*, 31(3), 393-426.

Kurat, A. N. (1987). *Rusya Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kurat, A. N. (1999). *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar* (Cilt 4. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Onay, Y. (2002). *Rusya ve Değişim*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Ontiveros, E. (2018, Mart 20). *BBC*. Mayıs 2, 2018 tarihinde BBC Web sitesi : <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43457053> adresinden alındı

Sadıkov, R. (2010). Şubat Devriminden Sonra Rusya'da İktidar Mücadelesi: Ekim Devrimi'ne Giden Yol. *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29(48), 101-118.

Sitembölükbaşı, Ş. (1997). Siyasal Kültürün Kavramlaştırılmasında Karşılaşılan Bazı Güçlükler . *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, s. 249-266.

Stone, O. (Yöneten). (2017). *The Putin Interviews* [Sinema Filmi].

Various (Yöneten). (2009). *Tarihte Büyük Güçlerin Yükselişi - Rüzgarın ve Bulutların Yeni Yolu:SSCB* [Sinema Filmi].

İnternet Kaynakları

Tanrısever, O. (2000, Mayıs). Putin'in Başkanlığa Giden Yolu. *Birikim Dergisi*(133), 45-61.

NKFU. (2014, Mayıs 10). Mayıs 1, 2018 tarihinde NKFU.com: <http://www.nkfu.com/ii-nikolay-kimdir/> adresinden alındı

Serenti. (2014, Kasım 27). Mayıs 1, 2018 tarihinde serenti web sitesi: <http://www.serenti.org/1905-rus-devrimi/> adresinden alındı

BBC. (2018, Mart 19). Mayıs 3, 2018 tarihinde BBC: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43451286> adresinden alındı

Sputnik News. (2018, Mart 19). Mayıs 3, 2018 tarihinde Sputnik News Web sitesi: <https://tr.sputniknews.com/trend/2018-rusya-devlet-baskanligi-secimleri-aday-prosedur-sonuc/> adresinden alındı